

Atıf Bilgisi: Budak, E. (2023). Vakıf fonları ile desteklenen kâr amacı gütmeyen gazetecilik: Avantajlar ve açmazlar. *İNİF E- Dergi*, 8(2), 229-248.

VAKIF FONLARI İLE DESTEKLENEN KÂR AMACI GÜTMİYEN GAZETECİLİK: AVANTAJLAR VE AÇMAZLAR

Arş. Gör. Dr. Emrah BUDAK*

DOI: 10.47107/inifedergi.1334663

Arastırma Makalesi**

Başvuru Tarihi: 30.07.2023

Kabul Tarihi: 10.11.2023

Öz

Gazetecilik tarihsel süreç içerisinde ekonomik ve toplumsal anlamda birçok sorun yaşamaktadır. Bu sorunlar gazeteciliğin nitelikli bir biçimde icra edilmesini engellemekte, medyanın demokratik işlevlerinin göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Yaşanan krizlerin yarattığı mesleki deformasyonun aşılması için birçok adım atılmaktadır. Gazeteciliğin yoğun ticarileşmesinin önlenmesi adına ortaya çıkan kâr amacı gütmeyen gazetecilik, büyük oranda vakıflarla desteklenen, ekonomik kaygılar olmaksızın kamu yararını gözetilen bir habercilik anlayışıdır. Bu çalışma, yoğun bir araştırma konusu olmayan kâr amacı gütmeyen gazeteciliği alanyazın taraması ile ele almakta, kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin kapsamı, işleyişi, avantajları ve açmazlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada elde edilen verilerde; ABD’de oldukça güçlü bir uygulama alanı bulan kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin küresel alanın tamamında yaygın olmadığı görülmektedir. Kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin toplumsal katılım, hesap verilebilirlik, şeffaflık, çoğulculuk, kamu denetimi, yeni bir gelir modeli yaratma gibi birçok konuda katkı sağladığını dile getirmek yanlış olmayacaktır. Bunların yanı sıra kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin günümüzde haberciliğin belirleyici ana aktörü olmadığı düşünülmektedir. Kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin tarafsızlık, bağımsızlık, sürdürülebilirlik, etki ölçümü ve yaygınlık konusunda birçok sorunu içerisinde barındırdığı tespit edilmektedir. Kâr amacı gütmeyen gazetecilikte bağımsız bir haber üretim süreci ile gelir açısından net ve kalıcı bir sistemden söz etmek mümkün değildir. Bu problemler kâr amacı gütmeyen gazeteciliği tartışmaya açmakta, etik açıdan eleştirileri gündeme getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Gazetecilik, hayırseverlik destekli gazetecilik, kâr amacı gütmeyen gazetecilik, kâr amacı gütmeyen haber, demokrasi*

NONPROFIT JOURNALISM SUPPORTED BY FOUNDATION FUNDS: ADVANTAGES AND DILEMMAS

Abstract

Journalism has faced many economic and social problems in the historical process. These problems prevent journalism from being practiced in a qualified manner and cause the democratic functions of the media to be ignored. Many steps are being taken to overcome the professional deformation caused by the crises. Non-profit journalism, which emerged in order to combat the intense commercialization of journalism, is an approach to journalism that is largely supported by foundations and that seeks the public interest without economic concerns. This study examines nonprofit journalism, which is not a subject of intensive research, through a literature review and aims to analyze the scope, functioning, advantages and dilemmas of nonprofit journalism. The data obtained in the study reveals that nonprofit journalism, which has a strong practice in the US, is not widespread in the entire global arena. It would not be wrong to say that non-profit journalism contributes to many issues such as social participation, accountability, transparency, pluralism, public control, and creating a new income model. In addition, it is believed that non-profit journalism is not the main determinant of journalism today. Non-profit journalism is characterized by many problems in terms

* Mersin Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, E-mail: emrahbudak@mersin.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6896-7558

** Yazar, makalede araştırma ve yayın etiğine uyulduğuna ve kullanılan fikir ve sanat eserleri için telif hakları düzenlemelerine riayet edildiğine yönelik beyanda bulunmuştur.

of impartiality, independence, sustainability, impact measurement and spread. In non-profit journalism, it is not possible to talk about an independent news production process and a clear and permanent system in terms of income. These problems put nonprofit journalism on the agenda for discussion and raise ethical criticism.

Keywords: *Journalism, philanthropy-supported journalism, nonprofit journalism, nonprofit news, democracy*

Giriş

Habercilikte yaşanan siyasi, ekonomik ve toplumsal gelişmeler gazeteciliğin niteliğini etkilemiştir. 2008 yılında yaşanan ekonomik kriz binlerce gazetecinin işsiz kalmasına neden olmuş ve nitelikli gazeteciliğin sürdürülmesi konusunda endişeler yaratmıştır (Birnbauer, 2019, s. 1). Bunun yanı sıra dijitalleşme, bir yandan habere erişimi kolay ve daha ucuz hale getirirken diğer yandan medya kuruluşlarının finansal yapılarını olumsuz etkilemiştir. Dijitalleşme ile birlikte basılı gazetelerin okur kaybetmesi, reklam gelirlerinin düşmesi söz konusudur. Bu durum da medya kuruluşlarının küçülmesine dolayısıyla işten çıkarmalara neden olmuştur (Jitasa, 2020; Elliot, 2023). Ayrıca Covid-19 salgını süresince yaşanan karantina dönemi, haber üretimini (Casero-Ripolles, 2021) ve reklam gelirlerini olumsuz etkilemiştir (Navarro, 2023). Bütün bu gelişmelerin yanı sıra en temelde medyanın kapitalist düzen içerisinde hareket etmesi niteliğin düşmesini, kamu yararı yerine kâr maksimizasyonunun öncelenmesini beraberinde getirmiştir (Yaylagül, 2010, s. 145; Adaklı, 2009, s. 80-81).

Gazetecilik alanında çalışmalar yürüten Victor Pickard, haber medyasındaki bozulmanın temel nedeninin kapitalizm olduğunu ifade etmektedir. Kapitalizm, yerel medyayı yatırımdan mahrum bırakmakta, ilgi ve verileri ele geçiren sosyal medyayı bir silah olarak kullanmakta, medya profesyonellerinin çalışma koşullarını değersizleştirmektedir. Ayrıca bu anlayış haberi bir toplumsal hizmet olarak değil bir meta, kullanıcıları ise bir müşteri olarak görmektedir (Pickard, 2022). Ayrıca Pickard, gazeteciliğin içerisinde bulunduğu yoğun ticarileşme ve piyasa aktörlerinin kamu hizmeti sağlayan medyaya destek vermemesi olarak tanımladığı “piyasa başarısızlığından” söz etmektedir. Esasında haberler, izleyiciye erişimi mümkün kılan, yayıncılar ile reklamveren arasındaki ana alışverişin bir yan ürünüdür (Pickard, 2017). Dolayısıyla medyadaki toplumcu anlayışın yoğun ticarileşmeye dönüşmesi gazeteciliğe olan güveni zedelemiştir. Uzunoğlu, gazeteciliğin kâr amaçlı yapısının tarafsızlığı yok ettiğini, haber değerinin ekonomi-politik dinamikler tarafından belirlendiğini dile getirmektedir (Uzunoğlu, 2017). Sözü edilen krizler gazetecilikte ekonomik ve istihdam açısından birçok tartışmaya sebep olurken toplumsal çerçevede bir demokrasi sorununu da beraberinde getirmektedir. Nitekim gazeteciliğin nitelikli bir biçimde icra edilmediği toplumlarda demokrasinin tam anlamıyla hayat bulamayacağını söylemek yanlış olmayacaktır.

Haberciliğin içerisinde bulunduğu zorlukların aşılması adına çözüm yolları aranmakta, kamu yararı gözetilen, kâr amacı gütmeyen gazetecilik oluşumları yaratılmaktadır. Bu noktada sıklıkla vakıfların fonladığı, maddi kazanım hedefi olmayan, kamu yararını önceleyen “kâr amacı gütmeyen gazetecilik” (nonprofit journalism) olarak tanımlanan bir anlayış gelişmeye başlamıştır. Öyle ki günümüzde hâkim olan kâr amaçlı gazeteciliğin fonlarla desteklenen habercilik anlayışı ile birlikte geri planda kalabileceğine yönelik bir olasılık gündeme gelmekte, özellikle gizli belgelerin (Snowden) ortaya çıkarılması konusunda kâr amacı gütmeyen haberciliğin işlevi öne çıkarılmaktadır (Uzunoğlu, 2017). Kâr amacı gütmeyen gazetecilik, fikir çeşitliliğini destekleyerek demokrasiyi güçlendirmekte, yenilikçi ve katılımcı yapısıyla toplum odaklı bir haberciliği temel almaktadır (Birnbauer, 2019, s. 1; Camaj, 2023, s. 924).

Ancak kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin haberciliğin sorunlarını tam anlamıyla çözüp çözemeyeceği, tarafsızlık ve fonların sürdürülebilirliği çerçevesinde haberciliğin geleceğinde ne tür bir aktör olacağı konusunda tartışmalar sürmektedir. Bu çalışmada vakıf fonları ile desteklenen kâr amaçlı gazeteciliğin örgütsel yapısı, avantajları, yaygınlığı ve zorlukları alanyazın taraması ile ele alınmakta, günümüzdeki durumuna ilişkin tespitler yapılması amaçlanmaktadır. Çalışmada vakıfların bağıışı ile birlikte yaşanan sorunların sıkça tartışılması sebebiyle vakıf fonları ve onun desteklediği kâr amacı gütmeyen haberciliğe vurgu yapılmaktadır. Türkiye’de kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin pratikte ve akademik anlamda geri planda kaldığı düşünülmekte, bu çalışma ile kâr amacı gütmeyen gazetecilik alanında bir tartışma açmak hedeflenmektedir.

Kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin Türkiye’de yaygın bir uygulama alanı bulamaması Türkiye’ye dair tespit yapmayı zorlaştırarak önemli bir sınırlılık oluşturmaktadır. Çalışma üç bölümden oluşmakta, ilk bölümde kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin tanımı, kapsamı, örgütsel yapısı ve yaygınlığı incelenmekte, ikinci bölümde avantajları, üçüncü bölümde ise açmazları tartışılmaktadır.

1. Kâr Amacı Gütmeyen Gazeteciliğin Kapsamı

Kâr amacı gütmeyen gazetecilik, gelirini fon ve bağış gibi kaynaklardan elde etmekte, ürettiği içeriğiyle ticari bir kazanım gözetmeksizin toplum merkezli bir habercilik anlayışını temsil etmektedir. Kâr amacı gütmeyen, fonlarla yürütülen gazetecilik uluslararası gelişmelerde, yerel ve araştırmacı habercilikte anaakım medyanın göz ardı ettiği gelişmelerin kamu gündemine taşınmasında önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle savaşlar, yolsuzluklar, gizli yürütülen operasyonlar gibi birçok faaliyetin açığa çıkarılması sürecinde titizlikle uygulanan araştırmacı gazeteciliğin teşvik edilmesinde ciddi bir katalizör işlevi görmektedir. Uzunoğlu’na göre (2017) kültür-sanat alanında faaliyet gösteren vakıflar, kendi alanlarında haber üretimini teşvik etmek için haber kuruluşlarına fon sağlamaktadır. Ayrıca demokrasinin düşük olduğu toplumlarda özgürlükçü sivil toplum kuruluşlarının sağladığı finansal destek söz konusudur. Esasında fon veren vakıfların amacının genellikle topluma faydalı işler üretilmesini, bireylerin bilgilendirilmesini, demokratik değerlerin korunmasını sağlamak olduğu düşünülebilir (Schilders, 2008). Hayırsever bireyler ve kurumlar daha yoğun bir biçimde araştırmacı haberciliği talep etmekte, sahip oldukları kaynağı da matbaa fabrikalarına, teslimat kamyonlarına ya da reklamlara tahsis etmek yerine etkili içerik üretimine yönlendirmektedir (Edmonds, 2019). Bu sebeple kâr amacı gütmeyen gazetecilik “*hayırseverlik destekli habercilik*” (philanthropy-supported journalism, philanthropy-funded journalism) olarak da bilinmektedir (Browne, 2019; Moyo, 2021).

Kâr amacı gütmeyen habercilik birden fazla yolla gerçekleşmektedir. Martin, gazetenin kâr amacı gütmeyen bir kuruluşa, kâr amacı gütmeyen bir sahiplik yapısına (vakıflık yapısı) ve ortaklığa (bir vakıfla ortak olmak) dönüşmesi ile kâr amacı gütmeyen bir yapıya evrilebileceğini aktarmaktadır (Martin, 2023). Esasında kâr amaçlı kurulan bir gazetenin de vakfa dönüşmesi, vakıflarla ortaklık kurması ile kâr amacı gütmeyen bir yayın kuruluşuna dönüşmesi mümkündür. ABD’de birçok ticari medya kuruluşunun kâr amacı gütmeyen bir yapıya dönüştüğü görülmektedir (Fischer, 2021). Kâr amacı gütmeyen haber kuruluşlarının örgütsel yapısına bakıldığında; esas itibarıyla geçmişte medya kuruluşlarında çalışan gazeteci ve editörlerden oluşmaktadır. Gazeteciliğin yaşadığı ekonomik krizlerin ardından güçlü kâr yapıları olan gazetelerden ayrılan birçok gazeteci deneyimi, bağlantıları ve becerilerini kâr amacı gütmeyen kuruluşlara getirmiştir (Birnbauer, 2019, s. 7). Dolayısıyla yeni yayın hayatına başlayan bir kuruluşun dahi tecrübeli isimlerle kısa sürede tanınması, fon bulması, güven inşa etmesi ve gelişmesi söz

konusu olmuştur. Çünkü bu tecrübeli gazeteciler yılların getirdiği toplumsal sermayelerini bu kuruluşlara taşımıştır.

Kâr amacı gütmeyen kuruluşların ABD’de yaygınlaşması ve önemli bir aktör olmaya başlamasında bazı faktörlerin etkili olduğu düşünülmektedir. Birnbauer, kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin gelişmesindeki üç temel noktayı açıklamaktadır. Bu bağlamda Birnbauer gazeteciliğin yaşadığı krizlerin, anaakım medyadaki tecrübeli isimlerin kâr amacı gütmeyen haber kuruluşlarına geçmesinin, bireysel ve kurumsal fonların desteğinin daha da belirgin hale gelmesinin kâr amacı gütmeyen gazetecilik anlayışına ivme kazandırdığını vurgulamaktadır. Bunun yanı sıra Birnbauer, ABD’deki İç Gelir Servisi’nin (Internal Revenue Service), bu kuruluşları vergiden muaf tutması ve kâr amacı gütmeyen haber organlarının üniversiteler ile ortaklıklar kurmasının, yaklaşımın pratikte gelişimini sağladığını dile getirmektedir. Dahası kâr amacı gütmeyen kuruluşların ürettiği ilgi çekici ve etki gücü yüksek haberlerin anaakım medya tarafından da paylaşılmasının, hem medya hem toplum açısından bu kuruluşların bir aktör olarak tanınmasına ve kendisini kabul ettirmesine önayak olduğunun altını çizmektedir (Birnbauer, 2019, s. 5-16, 105-110). Ayrıca bu kuruluşların ürettiği haberlerin Pulitzer gibi birçok otoriteden ödül alması kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin prestijini artırmıştır (Carvajal vd, 2012, s. 640; Birnbauer, 2019, s. 2). Kamu kaynaklı kâr amacı gütmeyen kuruluşların oldukça uzun bir süredir faaliyetlerini sürdürdüğü; ancak özellikle son dönemde kamu dışı, vakıf fonları ile desteklenen, finansal yönden ve nitelik açısından oluşan krizleri aşabilecek, reklamlardan bağımsız yayın organlarının belirmeye başladığı görülmektedir (Birnbauer, 2019, s. 5; Schilders, 2008; Lewis, 2009, s. 36; Bower, 2022; Fischer, 2021). Elbette ki British Broadcasting Corporation (BBC), Deutsche Welle (DW), Voice of America (VoA) gibi kamu yayıncıları onlarca yıldır habercilik yapmaktadır; ancak bu kuruluşların kamu desteği aldığı merkez ülkelerin çıkarlarını savunan propagandist bir anlayışı sergilediği yaklaşımın (Nisbet vd., 2004, s. 22; Yanardağoğlu, 2014, s. 124) da göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Bu sebeple çalışmada kamu güdümünde olmayan daha seyrek bir biçimde araştırma nesnesi olan bağımsız kâr amacı gütmeyen kuruluşların yapısı ele alınmaktadır.

Kâr amacı gütmeyen gazetecilik ABD başta olmak üzere küresel alanda fon geliri, haber kuruluşu ve personel sayısı, izleyici ilgisi açısından son yıllarda yükseliş ivmesi içerisinde (Lewis, 2016; Wright vd, 2019, s. 675; Adkins, 2021; Bower, 2022; Waldman, 2023; Lanosga ve Houston, 2017, s. 1116). Özellikle yerel haber üretimi ve fon gelirlerindeki artışlar dikkat çekmektedir (INN, 2022, s. 1-3). Kâr Amacı Gütmeyen Gazetecilik Enstitüsü’nde (Institute for Nonprofit Journalism-INN) yöneticilik yapan Sue Cross, ABD’de kayıtlı 352 kuruluşta 4000 kişinin istihdam edildiğini, bu kuruluşlarda günlük bin haber üretildiğini aktarmaktadır (Adkins, 2021). Bugüne değin 40 milyon dolardan fazla hibe sağlayan Amerikan Gazetecilik Projesi (AJP), 2023 yılı ilk çeyreği için 3 milyon doların üzerinde bir fon sunacağını deklare etmiştir (AJP, 2023). Birleşik Krallık’ta ise 2019 yılından 2021’in ortalarına kadar 55 milyon sterlinlik bir fon sağlandığı belirtilmektedir (Majid, 2021).

Vakıflar açısından Bill ve Melinda Gates, Açık Toplum Vakfı, Omidyar Ağı gibi kuruluşların bağımsız gazetecilik alanına desteği söz konusudur (Scott, 2010). Kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin yaygınlığı açısından ABD öncü bir konumdadır. Yerel, ulusal ve uluslararası nitelikte birçok habercilik kuruluşu faaliyet göstermektedir. Avrupa’da ise ABD’deki gibi bir yoğunluk söz konusu değildir. Sıklıkla Avrupa’nın az gelişmiş ülkelerindeki medyanın gelişimini ve farklı kültürel toplulukları temel alan bir habercilik anlayışı hakimdir. Afrika’da genellikle araştırmacı habercilik üzerine kurulu bir kâr amacı gütmeyen gazetecilik anlayışı mevcutken Asya’da Afrika’daki kadar bir yaygınlıktan söz etmek güçtür. ABD’de AP, PBS, NPR gibi kamu kaynaklı yayıncılığın yanı sıra

ProPublica, Mother Jones, News Deeply, High Country News, The Public Herald, The Marshall Project, Christian Science Monitor, Inside Climate News, Chalkbeat, Fair Observer, Center for Investigative Reporting gibi ulusal ve uluslararası haber organları ile *The Texas Tribune, The Reentry Project, MinnPost, The Tye, The Voice of San Diego* gibi yerel gelişmeleri temel alan yayın organlarına rastlanmaktadır. Bu yayın kuruluşlarından birçoğu araştırmacı gazetecilik yürütmekte, bağımsız ve kamu yararını temel alan (Propublica, t.y.; Mother Jones, t.y.; Voice of San Diego, t.y.) bir yaklaşımı benimsemektedir.

Avrupa’da bölgenin az gelişmiş ülkelerine yönelik kâr amacı gütmeyen gazetecilik oluşumları görülmektedir. Genellikle refah seviyesi yüksek ülkeler tarafından fonlanan bu medya kuruluşları Güneydoğu Avrupa ülkelerinde faaliyet göstermekte, bu ülkelerin demokratik gelişimini amaçlamaktadır. *Kallxo, BIRN, Internews Kosova* (Camaj, 2023, s. 917), *Romanian Center for Investigative Journalism, Bulgarian Investigative Journalism Center* (Baggi, 2011), *The Black Sea* gibi kuruluşlar dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra *Koncentrat, Merce, Krautreporter, Decat o Revista, Civio* (Schmidt, 2019) gibi farklı topluluklar ve kültürel çeşitliliği yansıtan niş yayınların varlığını dile getirmek gerekmektedir. Afrika’da *Amabhungane Centre for Investigative Journalism, Premium Times Centre for Investigative Journalism, INK Centre for Investigative Journalism* (Ntibanyane, 2018), *The Wole Soyinka Centre for Investigative Journalism, M28 Investigations, The Malagen Investigative Journalism*; Asya’da *Asia Pacific Report, Radio Free Asia, Philippine Center for Investigative Journalism, Newstapa, The Reporter, IndiaSpend* gibi haber kuruluşları öne çıkmaktadır. Afrika’daki yayın organları bağımsız gazetecilik arayışı içerisinde olan gazeteciler için bir yol açmış, başarılı haber üretimleri ile siyasi iktidarın takibini başarılı bir biçimde yerine getirmiştir (Ntibanyane, 2018, s. 84-85). Türkiye’de ise bu araştırmaya özel yapılan bir incelemede kâr amacı gütmeyen tanımı ile faaliyet yürüten haber kuruluşuna rastlanamamıştır. Birçok medya kuruluşunun künyesi ve misyonları ele alınmış; kuruluşun tanımında “kâr amacı gütmeyen” tanımlamasına yer verilmediği görülmüştür. *Bianet, Gezegen24, Medyascope* farklı kuruluşlardan aldığı fonlar ve bağışlarla bağımsız, hak odaklı bir habercilik yaptığını dile getirirse de (*Bianet, t.y.; Gezegen24, 2020; Medyascope, t.y.*) “kâr amacı gütmeyen” gibi bir niteliğe sahip değildir.

2. Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Habercilik Alanına Getirdiği Avantajlar

Kâr amacı gütmeyen medyanın habercilik alanına uygulama, toplumsal fayda, şeffaflık, tarafsızlık ve sürdürülebilirlik açısından farklı kazanımlar sağladığı düşünülmektedir. En temelde kâr amacı gütmeyen gazetecilik, geleneksel medyanın içerisine düştüğü tarafgir ve ticari yapının aksine bir değişim yaratmayı amaçlamakta, toplumsal bir görevi olan gazeteciliğe değer atfetmekte, ahlakilik vurgusunu öne çıkarmaktadır (Smith, 2019, s. 47-48). Kâr amacı gütmeyen gazeteciler, diğer medya kuruluşlarının içerik ve nitelik açısından bıraktığı boşlukları doldurmak için oldukça önemlidir. Nitekim kâr amacı gütmeyen gazeteciler, gazetecilik becerisini adanmışlık anlayışı içerisinde, yeni ve doğru bakış açıları ile sunma yeteneğini yansıtmaktadır. Bu durum da içeriklerin yaratıcı özgürlük çerçevesinde daha ilgi çekici biçimde hazırlanmasını sağlamaktadır (Jitasa, 2020). Kâr amacı gütmeyen gazetecilikte haber kuruluşlarının tıklama veya yatırımcılara kazanç sağlama gibi misyonlardan ziyade kamusal faydayı temel alan alternatif bir sahiplik ve organizasyon yapısı söz konusudur (Sims, 2019).

Kâr amacı gütmeyen gazetecilik, medyanın kamu adına siyasi otoriteyi denetleme işlevini yerine getirmeyi amaçlamakta, hesap verilebilirlik ve sorumluluk alma gibi

olguların kontrolünü üstlenmektedir. Elbette ki anaakım medyanın da temel görevi bu iken yerine getirmemesi sebebiyle kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin ortaya çıktığı ve yaygınlaştığı bilinen bir durumdur. Bu doğrultuda kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin çoğulculuk, hesap verilebilirlik, şeffaflık gibi durumları barındıran demokratik bir katkısından söz etmek mümkündür. Öyle ki Barnett'e göre kâr amacı gütmeyen habercilik, başarıyı elde ettiği kârda değil ürettiği içeriklerin toplumu bilgilendirmesi, karar vericiler üzerindeki etki gücü ve toplumsal değerinde aramaktadır (Barnett, 2009). Kâr amacı gütmeyen gazetecilik, demokrasinin gerektirdiği ölçüde bir gazetecilik yapmakta (Konieczna, 2018, s. 6; Konieczna ve Powers, 2017, s. 1542), tarihin medyaya yüklediği demokrasi misyonunu hayata geçirmeye çalışmaktadır. Nitekim kapitalizmin yarattığı küresel yolsuzluk örneklerinin (Panama Belgeleri) ortaya çıkarılması konusunda kâr amacı gütmeyen haberciliğin etkisi bulunmaktadır. Zira kapitalist yapının etkisinde kalan haberciliğin bu tür yolsuzlukları deşifre etme olanağı oldukça düşüktür. Türkiye'de Panama belgelerine ilişkin haber yapan birkaç medya kuruluşunun mahkemelik olduğu dile getirilmektedir (Uzunoğlu, 2017). Bunun yanı sıra kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, bireyleri de haber süreçlerinin içerisine dahil eden katılımcı bir yapıyı da temsil etmektedir (Konieczna ve Powers, 2017; Ferrucci ve Alaimo, 2020, s. 499).

Swensen ve Schmidt, kâr amacı gütmeyen haberciliğin, gazeteciliğin maruz kaldığı baskıları aşabilmek, bağımsız bir biçimde ayakta kalabilmek adına potansiyel bir çözüm olduğunu dile getirmektedir (Swensen ve Schmidt, 2009). Kâr amacı gütmeyen haberciliğin yerel gazeteciliğin içerisinde bulunduğu nicelik ve nitelik sorunlarını çözmeye konusunda yardımcı olabileceği düşünülmektedir (Izadi, 2021). Elbette ki kâr amacı gütmeyen gazetecilik tek başına tüm sorunları çözebilecek bir nitelikte değildir. Küresel alanda tam anlamıyla yaygınlaşmaması, fon ve bağışların sürdürülebilir düzeye erişememesi gibi birçok sorundan dolayı kâr amacı gütmeyen gazetecilik gerçek bir oyun değiştirici değildir. Nitekim Schenider, kâr amacı gütmeyen gazeteciliği, "hasta bir mesleğe yara bandı ile çözüm bulmak" olarak tanımlamaktadır (Schneider, 2021). Bu tanımlama en azından günümüzde kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin haberciliğin kurtarıcısı olarak görülemeyeceğini, geçici bir çözüm olduğunu göstermektedir. Ancak kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin gelişim sürecinin başarılı bir biçimde devam etmesi onu daha güçlü ve aktif kılabilir. Öyle ki son yıllarda gazetecilik ödüllerine kâr amacı gütmeyen kuruluşların da eklenmesinin ardından ödülleri sıklıkla bu kuruluşlarda çalışan gazetecilerin elde etmesi bu habercilik anlayışının ne denli değerli olduğunu göstermektedir (Adriano, 2019, 39). *Mother Jones, Inside Climate News, ProPublica* gibi kuruluşların ürettiği birçok haberin farklı dallarda (bilim haberciliği, araştırmacı habercilik) ödül aldığı görülmektedir (Mother Jones, 2023; Inside Climate News, 2023; ProPublica, 2023).

Kâr amacı gütmeyen gazetecilik, daha geniş bir kitleye erişmek için gazetecilerin birbiriyle iş birliği yaptığı, böylece daha eğitimli ve ilgili bir kamuoyu yaratmaları konusunda önemli bir girişimi temsil etmektedir. Esasında haberciliği bir rekabet olarak değil bir iş birliği olarak görmektedir (Smith, 2019, s. 46). Kâr amacı gütmeyen araştırmacı habercilik uluslararası gelişmelerde (Panama Belgeleri) fayda sağlamakta, birtakım yolsuzlukları açığa çıkarmaktadır (Adriano, 2019, s. 38; Lewis, 2007, s. 35). Bunun yanı sıra ihmal edilmiş yerel sorunları gündeme getirerek (Adkins, 2021) problemlerin çözümüne önyak olan yerel haberciliğin de desteklenmesi sağlanmaktadır (Pickard, 2017; Mathis, 2021). Nitekim Picard da kâr amacı gütmeyen haber kuruluşlarının, anaakım medyanın görmezden geldiği konuları, sorunları, bölgeleri ve toplulukları ele alarak farklı görüşleri ve haber türlerini gündeme getirdiğini aktarmaktadır (Picard, 2011, s. 20).

Ayrıca gazetecilerin giderek daralan iş alanlarında istihdam sağlayarak (Adriano, 2019, s. 38) mesleğin sürdürülebilirliğine destek vermektedir. Ekonomik ve siyasi baskılar altında ezilen gazeteciler için kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin bir nimet olduğunu dile getirmek yanlış olmayacaktır. Vakıf fonlarıyla faaliyetlerini sürdüren kâr amacı gütmeyen haber kuruluşları, muhabirlerin yaşadığı kısıtlamaların (ekonomik ve özerklik) aşılmasında katkı sağlamaktadır. Bir yandan bir model oluştururken diğer yandan da elde edilen gelirin şeffaf bir biçimde açıklanmasını temel almaktadır. Büyük bağışçıların adının açıklanmasını şart koşan yasalar sebebiyle şeffaflığın olduğu bir habercilik türüdür (Barnett, 2009; Rosenstiel vd, 2016, s. 5). Ayrıca derinlemesine incelenmeyi gerektiren alanların konu edinilmesi gazeteciliğin yaşadığı başarısızlıkları azaltmaya yardımcı olabilir (Carvajal vd, 2012, s. 641). Lanosga ve Houston'un yaptığı araştırmada kâr amacı gütmeyen kuruluşlarda yer alan gazetecilerin özerklik, iş tatmini, memnuniyet gibi konularda oldukça iyimser oldukları tespit edilmiştir (2017, s. 1111). Kâr amacı gütmeyen haber kuruluşlarına geçen deneyimli gazeteciler anaakım medyada var olan hiyerarşik ve editöryal yapıya nazaran daha rahat ve özgür bir karar alma ve uygulama süreçleri yaşadığını dile getirmişlerdir (Birnbauer, 2019, s. 15-16). Öyle ki kâr amacı gütmeyen gazetecilerin haberlerinde yorumlamaya daha sık yer verdiği görülmektedir (Carpenter vd, 2016, s. 587).

Kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin farklı birçok açıdan işlev üstlendiğini söylemek mümkündür. Alanda istihdam ve yenilikçi bir gelir modeli yaratmak, toplumsal ilgi ve katılım sağlamak gibi birçok avantajını dile getirmek gerekmektedir. Ancak birçok habercilik faaliyetinde olduğu gibi kâr amacı gütmeyen gazetecilikte de bazı sorunlar gün yüzüne çıkmaktadır.

3. Kâr Amacı Gütmeyen Gazeteciliğin Açmazları

Kâr amacı gütmeyen gazetecilik, kuruluşun karar alma ve haber üretim süreçlerindeki bağımsızlığı, vakıf fonlarının sürdürülebilirliği, elitizm, temsiliyet, farklı beceriler gerektirmesi gibi birçok soru işaretini içerisinde barındırmaktadır.

3.1. Kuruluşların Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı

Haber kuruluşlarının bağımsızlığı ve tarafsızlığı önemli bir tartışma konusudur. Söz konusu sorunda hem haber kuruluşu hem de vakıflar rol oynayabilmektedir. Bu başlık altında haber temasının vakıflar tarafından belirlenmesi, haber içeriğine müdahale, haberin vakfın politik amaçları doğrultusunda şekillenmesi, etki ölçümü gibi tartışmalar öne çıkmaktadır. Haber kuruluşlarının vakıf hibeleri ile ayakta kalması yeri geldiğinde vakıfların bazı taleplerine boyun eğmelerine neden olmaktadır.

En temelde haber kuruluşlarının birçoğu bağımsızlık ve tarafsızlık konusunda sınırları çizen yeterli bir yönergeye sahip değildir. Rosenstiel ve diğerlerinin incelediği bir araştırmada ele alınan haber kuruluşlarının yarısından azı (%40) ne tür fonları kabul edeceklerini belirtmiş, bu kuruluşların yalnızca üçte biri vakıflarla iletişim sürecini tayin eden yönergeler hazırlamıştır. Bunun yanı sıra vakıfların da yalnızca %10'u editöryal bağımsızlığı detaylandıran yönergeye sahip olunmasını şart koşmuştur. Editöryal bağımsızlığa ilişkin bir kılavuzun olmaması da oldukça dikkat çekicidir. Çünkü çalışmaya katılan vakıfların yarısından fazlası kamu davranışını ve politikaları değiştirmeye çalıştıkları alanlara destek verdiklerini ifade etmiştir. Medya kuruluşlarının ise onda birinden de azı bu tür hibeleri almayı yasaklayan bir yönergeye sahip değildir (Rosenstiel vd, 2016, s. 5). Vakıfların ve haber kuruluşlarının büyük kısmının karşılıklı olarak net bir biçimde bağımsızlık ve tarafsızlık ilkesini önemseyen ilkeler oluşturmadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu durum, vakıfların haber üretim sürecine yönelik müdahalesini kolaylaştırırken haber kuruluşlarını dışarıdan gelecek etkiye karşı savunmasız bir hale getirmektedir.

New York Üniversitesi'nde gazetecilik alanında araştırmalar yürüten Rodney Benson, özellikle vakıflardan destek alan gazetecilik anlayışının gazetecilerin özerkliğini tehlikeye atabileceğine dikkat çekmektedir (Scott, 2010). Geçmiş dönemlerde yayın organının tarafsız, toplumcu ve bağımsızlığını koruyan -gazetenin içeriğini oluşturan emekçi kısım ile reklam, pazarlama ve yönetim ekibi arasındaki- güvenlik duvarı kâr amacı gütmeyen kuruluşlarda yıkılmıştır (Ferrucci ve Nelson, 2019, s. 45; Birnbauer, 2019, s. 32). Çünkü kuruluşa fon sağlayan vakıfla kuruluşun yöneticilerinin bizzat iletişim kurması, vakıfla bir nevi ortaklık yapması gerekmektedir. Bu ilişki düzeyi kâr amacı gütmeyen gazeteciliği geleneksel habercilikten ayıran önemli bir örgütsel ayırım olarak karşımıza çıkarmaktadır. Nitekim kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin, fon sağlayanların etkisinde kalabileceği yönündeki eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Kuruluş yöneticileri bir güvenlik duvarı oluşturduklarını dile getirirse de fon sağlayan vakıflarla görüşmek için giderek daha fazla zaman harcamışlardır (Birnbauer, 2019, s. 32). ABD'de yerel yayınlar yapan Sopris Sun'ın haber üretim sürecinde bağışçılardan oldukça etkilendiği saptanmıştır (Ferrucci ve Alaimo, 2020, s. 503). Ntibanyane, Afrika'daki kâr amacı gütmeyen kuruluşlar üzerine yaptığı bir araştırmada gazetecilerin editöryal tutumunu beğenmeyen fon sağlayıcıların hibeleri yenilememesi gibi bir endişe içinde olduğu belirtilmektedir (2018, s. 80).

Vakıflar haber kuruluşlarını fonlarken belli birtakım amaçlarını empoze ederek haberciliği savunuculuğa dönüştüren olumsuz bir etkide bulunabilir (Birnbauer, 2019, s. 177-178, 184-185). Bu durum, vakıfların gazeteciliğe destek vermekten ziyade haber kuruluşlarını kendi politik amaçlarını empoze etme aracı olarak kullandığı yönündeki eleştirilere neden olmaktadır. Fon sağlayan vakıfların ilişkili olduğu ticari ve siyasi seçkinler hakkında yapılan haberler konusunda çıkar çatışması yaşanacağı ve haber içeriğine yönelik müdahaleyi doğuracağı endişesi de dile getirilmektedir (Schilders, 2008). Kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin vakıflarla dolayısıyla sivil toplumla iç içe olması bir yandan "dayanışma pratiği" olarak görülürken diğer yandan haberciliğin "politik bir enstrümana" dönüşme olasılığını düşündürmektedir. Bu yaklaşım, politik engelleri, kaynakların sınırlandırılmasını ve fondaş medya suçlamalarını beraberinde getirerek kâr amacı gütmeyen gazeteciliği tartışmaya açmaktadır (Uzunoğlu, 2017). Kâr amacı gütmeyen gazetecilikte bağış yapan kitle ve vakıf belirli bir siyasi görüş ya da hareketle ilişkiliyse üretilen içeriklerde taraflı bir yayıncılık konusundaki tartışmalar da artacaktır (Jitasa, 2020). Green, Gates Vakfı'nın yaptığı bağışla yürütülen gazetecilik faaliyetlerinin nesnellliğini zedelediğine yönelik tartışmaların gündeme geldiğini ifade etmektedir. Bu vakıfların toplumsal ve siyasi hedeflerinin bazen gazeteciliğin ötesine geçebileceği yönündeki sakıncaya işaret etmektedir (Green, 2016). Gazeteciliğin kamu yararını gözeten anlayışına hizmet eden vakıfların politika değişikliklerini temel alan ideolojik yaklaşımlarının haberciliğin sınırlarını zorlayabileceği de temel noktalardan biridir. Dolayısıyla vakıfların sağladıkları fonlarla kendi misyonlarını dayatma girişimi gazeteciliğin özerkliğini zedelemektedir.

Vakıfların sağlık, çevre, ekonomi, eğitim gibi kendi gündemlerine ilişkin içeriklerin üretimi ve toplumsal karşılık bulması adına söz konusu alanları desteklemesi önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır (Schilders, 2008). Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, fon sağlayan vakıfların belirlediği alanlarda çalışmayı kabul etmekte, inceleme alanını geniş tutmaktan ziyade kaynak bulmaya odaklanmaktadır. Kâr amacı gütmeyen haber kuruluşlarının haber konularının vakıfların önceliklerine göre şekillendiği aktarılmaktadır (Scott vd, 2019, s. 2049). Öyle ki haber organlarının vakıfların gündemini kendi gündemi haline getirme ve bu doğrultuda önemli sayılabilecek gelişmeleri göz ardı edilebilme riski söz konusudur (Scott, 2010). Gates Vakfı, uzun vadeli hibe sağlama taahhüdü için haber

üretimini belirli konular etrafında şekillenmesini şart koşmaktadır. Pew Araştırma Merkezi'nin görüşme gerçekleştirdiği gazeteciler vakıfların, fonların büyük kısmını kendi program alanlarına odaklanan haberlere ayırdığı yönünde bir şikâyeti dile getirmiştir (Holcomb, 2013). San Francisco Eyalet Üniversitesi gazetecilik alanında çalışan Profesör Jon Funabiki, vakıfların gazeteciliği demokrasi açısından desteklemekten ziyade ilgi duydukları alanların gündeme gelmesi için fonladığını dile getirmektedir. Özellikle fosil yakıtlar, iklim krizi, sağlık gibi konuların haber kuruluşları ile kamuoyuna aktarılması, *“fon verenlerin gündemlerini harekete geçirmenin bir yolu”* olarak görülmüştür (Birnbauer, 2019, s. 84). Poynter Enstitüsü'nde medya iş geliştirme uzmanı olan Rick Edmonds'un dile getirdiği gibi *“belirli bir konu için hibe kabul ediyorsanız ve sınırlı sayıda yeriniz ya da muhabiriniz varsa, hibenin gündemi şekillendirmesine izin vermiş olursunuz”* (D'Amato, 2019). ABD'li gazeteci Jack Schafer, kâr amacı gütmeyen haber kuruluşlarının kasıtlı olarak gelir kaybı yaşadığını dile getirmektedir. Çünkü ticari habercilikteki ekonomi-politik yapı gibi kâr amacı gütmeyen habercilikte de fon sağlayan kuruluşun boyunduruğu altına girilmesi söz konusudur. Bu duruma karşı çıkıldığında sağlanan fon kesilebilmektedir (Brauer, 2009). Bu sebeple vakıfların belirli konularda haber üretimi karşılığında fon verme şartı kuruluşların özerkliğini kısıtlamakta, yalnızca belli başlı konuların gündeme gelmesine neden olmaktadır (Birnbauer, 2019, s. 177-178, 184-185). Bazı vakıfların teknoloji odaklı projelere destek vermesi, olumsuz bir yanı ortaya koymaktadır. En temelde gazetecilerin teknoloji trendlerini sürekli takip etmek zorunda kalmasına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra vakıfların “yenilikçi” olarak gördüğü ne varsa destek vermesi, fon israfına yol açmaktadır (Ferrucci ve Nelson, 2019, s. 50).

Kâr amacı gütmeyen kuruluşların ticari amaç gütmemesi, ürettikleri haberlerin etki gücünü ve reytingini ölçme kaygısını da geri planda bırakmıştır. Ancak fon sağlayan vakıfların destekledikleri projelerin toplumda ne ölçüde karşılık bulduğu, tıklanma oranları gibi nicel ölçümlere değer vermesi sorun yaratmaktadır (Birnbauer, 2019, s. 86; Konieczna ve Powers, 2017, s. 1553; Hale, 2017, s. 4). Çünkü kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin ilk amacı nitelikli bir haber üretimi yapmak, kamusal fayda sağlamak, anaakım medyanın bıraktığı boşlukları doldurmaktır. Elbette ki kuruluşun olabildiğince fazla okura ulaşması fon bulma, toplumsal güven sağlama, tanınma ve etki gücünü artırma açısından avantajlar getirirse de ilk hedef okur kitlesini ölçmek değildir. Edmonds'a göre vakıfların üretilen haberlerin niteliği ve etki gücüne bakarak desteğine devam etmesi bir sorunu gün yüzüne çıkarmaktadır (Edmonds, 2019). Marka oluşturma, başarı ya da başarısızlığın, içeriğin okur nezdinde ne denli etkili olduğunu ölçmek oldukça zordur (D'Amato, 2019; Holcomb, 2013). Nitekim kuruluşlar da etkiyi ölçmenin sistematik bir yolunu bulamadıklarını aktarmışlar, sosyal medya etkileşimlerinin ölçüm açısından doğru bir veri sunup sunamayacağı ise tartışmalıdır (Hale, 2017, s. 4). Ayrıca bu etki ölçümü, araştırmacı habercilikte amaç ve araç karmaşasına da yol açmaktadır (Birnbauer, 2019, s. 88). Dolayısıyla habercilik vakfın dilediği etkiyi yaratmak adına bir araç olarak görülmektedir. Haber kuruluşunun ekonomik açıdan ayakta durabilmesini sağlayan vakıfların “isteklerine göre” hareket etmesi tarafsız, bağımsız ve güvenilir haberciliği tehlikeye atmaktadır.

3.2. Vakıf Fonlarının Sürdürülebilirliği

Fon ve bağışların sürekli devam edeceği yönünde bir kesinlik ya da taahhüt olmaması kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin sürdürülebilirliğini olumsuz etkileyebilmektedir. Mevcut durumda kâr amacı gütmeyen habercilikte sürdürülebilir bir modelden ya da gazetecilerin ekonomik bağımsızlığından söz etmek oldukça güçtür (Requejo-Aleman ve Lugo-Ocando, 2014, s. 528; Nee, 2014, s. 326; Konieczna, 2019; Birnbauer, 2019, s. 92). Benson'a göre (2018, s. 1074) vakıflar habercilik alanındaki *“kâr*

amacı gütmeyen kuruluşların elit ve kitle sektörleri arasında, bu katmanlaşmış medya sistemine ya da onun dayandığı daha geniş finans öncülüğündeki kapitalist düzene temelden meydan okumadan ayaklarını basabilecekleri sallantılı bir köprü sağlıyor”. Edmonds ise (2015) büyük vakıfların birçoğunun mevcut medya yapısına karşı bir panzehir olmayı amaçlamadığını, kısa vadeli destek sağlamayı düşündüğünü vurgulamaktadır. Bu durum bile vakıfların haber kuruluşlarına uzun dönemli, operasyonel bir destek sağlama konusundaki ilgisizliğini göstermektedir (Benson, 2018, s. 1069). Pew Araştırma Merkezi'nin hazırladığı bir raporda hibe alan kuruluşların yalnızca %28'ine sağlanan finansmanın yenilendiği saptanmıştır (Pew Research Center, 2013, s. 2). Kâr amacı gütmeyen haber kuruluşunun sayısı arttıkça fon bulma rekabeti ve yarışı kızışmaktadır (Birnbauer, 2019, s. 199-201). Bu da fon sağlamak adına haber kuruluşlarının bazı değerlerden taviz vermesine neden olabilmektedir. Benson, kâr amacı gütmeyen haber kuruluşlarına yapılan bağışlarda yaşanan artış önemli olarak görülse de fonların hâlen daha cılız kaldığını düşünmektedir. New York Times gibi gazetelerin bütçeleri düşünüldüğünde kâr amacı gütmeyen kuruluşların günümüz medya ekosisteminde kapladığı alanın küçük olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (2018, s. 1069). Nitekim Lonesga ve Houston ele aldıkları bir araştırmada, kâr amacı gütmeyen kuruluşlarda çalışan gazeteciler sürdürülebilir bir gelir açısından gelecekte çok da fazla umutlu olmadıklarını dile getirmiştir (2017, s. 1116). Ancak Kâr Amacı Gütmeyen Gazetecilik Enstitüsü'nün yaptığı bir araştırmalarda haber kuruluşlarının geçmişe nazaran gelirlerini çeşitlendirdiği, alan genişledikçe alanı ayakta tutacak kaynakların hacminin arttığı bunun da sürdürülebilirlik açısından olumlu bir gösterge olabileceğinin altı çizilmektedir (INN, 2022, s. 14; INN, 2023, s. 1).

The Texas Tribune'nin yöneticisi Evan Smith, en büyük sorunun gelir çeşitliliği sağlayamamak olduğunu, tek bir gelire bağlı kuruluşların o fonu kaybettiğinde finansal açıdan çıkmaza gireceğini ifade etmektedir (Bower, 2022). Zira D'Amato, gazeteci ve yöneticilerle yaptıkları görüşmede kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin problemlerinden birinin tek bir fon sağlayıcıya bel bağlamak olduğunu tespit etmiştir. Büyük bağışlar, küçük bağışçıların desteğini alma motivasyonunu da kırabilmektedir (D'Amato, 2019). ABD'li gazeteci Jeff Jarvis, kâr amacı gütmeyen haberciliğin yalnızca fon ve bağışlara bel bağlamasının sürdürülebilir olmadığını dile getirmektedir (Koniczna, 2019). Kâr amacı gütmeyen kuruluşların büyük ölçüde bağışlara ve fonlara bağımlı olması onu savunmasız hale getirmiş, alternatif gelir kaynakları yaratmadaki başarısızlık kırılğan bir yapı yaratmıştır (Birnbauer, 2019, s. 5-7). Güney Amerika'da yayın yapan kâr amacı gütmeyen haber kuruluşlarının da büyük oranda fonlara bağımlı olması gazeteciliğin geleceği ve ekonomik bağımsızlığı açısından sorun yaratmaktadır (Gorriti 2013'den akt. Requejo-Aleman ve Lugo-Ocando, 2014, s. 528). Bu sebeple Mother Jones, The Day gibi yayın organları, bağış ve fonları geçici çözümler olarak görerek bu gelirlere bel bağlamamakta, daha kalıcı adımlar atmaya çalışmaktadır (Koniczna, 2019). Esasında kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin ekonomik sürdürülebilirliğinin vakıflar gibi kuruluşun dışındaki etkenlere güçlü bir biçimde bağlı olması yayın organlarını ve gazetecileri modelin geleceğini belirleme konusunda pasif bir konuma itmektedir.

3.3. Kâr Amacı Gütmeyen Gazetecilikte Yaşanan Diğer Zorluklar: Elitizm, Temsiliyet, Farklı Beceri Gereklilikleri

Kâr amacı gütmeyen medyanın belirli bir konu üzerine odaklanması, niş bir yayına kayması haberciliği toplumun yalnızca bir kısmına hitap eden elitist bir bakış açısına dönüştürebilmektedir. Bu konuda Benson içeriklerin küçük ve elit bir kesime hitap etmesi yönündeki yarattığı sıkışmışlığa vurgu yapmaktadır. ABD'de yüksek gelirli ve güçlü yapılardan bağış sağlamak adına onlara hitap eden içerikler üretmek ekonomik olarak

sürdürülebilir görülse de kâr amacı gütmeyen medyayı daha ayrıcalıklı ve seçkin bir misyona itmektedir (2018, s. 1059, 1070). Kâr amacı gütmeyen gazetecilikte içerik kadar fonların da tahsisinde elitist bir bakış açısının varlığını dile getirmek mümkündür. Nisbet ve diğerlerinin yaptığı bir araştırmada, kâr amacı gütmeyen gazetecilik konusunda vakıfların ABD’de belirli kuruluşlara fon sağladığı, “*seçkinlerin seçkinleri desteklediği*” yönünde bir tartışma söz konusudur. Bu konuda özellikle *New York Times*, *Washington Post* ve *NPR* gibi büyük kuruluşların bağış pastasından en fazla payı aldığı bir ekosistem söz konusudur. Ağırlıklı olarak birkaç medya kuruluşuna verilen hibelerin yanı sıra haberlerin de belli konular üzerinde şekillendiğini de dile getirmek gerekmektedir (Nisbet vd, 2018, s. 64). Kâr Amacı Gütmeyen Habercilik Enstitüsü’ne göre toplumcu gazeteciliği destekleyen vakıf fonlarının ulusal ve küresel haber kuruluşlarına akışı söz konusu iken küçük ve yerel kuruluşların bu hibelere erişimi (%10) oldukça sınırlıdır (INN, 2022, s. 7-10). Dolayısıyla fonların dağılımı konusunda bir eşitsizlik göze çarpmakta, finansal destek kısır bir alanda sıkışıp kalmaktadır. Oysa kâr amacı gütmeyen küçük haber kuruluşlarının finansal olarak var olabilmesi için ihtiyaç duydukları fona ulaşma olasılığı ve yaşama şansı azalmaktadır. Fona ulaşma sorununun yanı sıra gereğinden fazla fon almak da problem teşkil edebilmektedir. Bu durum bir yandan gereksiz büyümeyi körüklerken ardından çok sancılı bir küçülmeye neden olabilmektedir (D’Amato, 2019). Aşırı fonlama haber kuruluşunun prestijine de zarar verebilmektedir. Üretilen haberlerde yaşanacak sorunlar ve güven eksikliği esnasında alınan fon miktarının tartışılması kaçınılmaz bir hale gelebilmekte, kuruluş, toplumdaki bir kesim tarafından hedef tahtasına konabilmektedir.

Kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin toplumda demokrasinin inşa edilmesinde önemli bir katkı sunabileceğini aktarırken örgütsel anlamda demokratik bir temsiliyet oluşturma görevini ne denli yerine getirdiği tartışılmaktadır. Schneider, kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin empati ve topluluk odaklı yanının olumlu görülmesine rağmen toplumdaki adaletsizlikleri çözme, işe alımlarda ayrımcılık yapmama gibi konularda sorunların devam ettiğini belirtmektedir. Bu sebeple dışlayıcı bir haberciliğe yol açan normların ortadan kaldırılması gerektiğini vurgulamaktadır (Schneider, 2021). ABD’de yapılan bir araştırmada kâr amacı gütmeyen kuruluşlarda yer alan gazetecilerin etnik çeşitliliğine bakıldığında; hitap edilen toplumun niteliğini yansıtmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu kuruluşlarda yer alan profesyonellerin çok büyük kısmını beyazlar oluştururken siyahiler, Asyalılar gibi farklı ırkların temsil oranının düşük olduğu ortaya çıkmıştır (Scire, 2020). 2022 yılı özelinde hazırlanan bir raporda, kâr amacı gütmeyen habercilik alanında istihdam edilen personel sayısının giderek arttığı, etnik çeşitliliğin zamanla yükseldiği görülmektedir. ABD’de kâr amacı gütmeyen haber kuruluşlarında beyazlar %53 ile temsil edilirken beyaz olmayanların (Pasifik Asyalı, siyahi, hispanik) oranı %35 olarak saptanmıştır (INN, 2022, s. 7-10).

Bunların yanı sıra kâr amacı gütmeyen kuruluşların aldığı fonları sağlayan vakıfların ya da vakfı destekleyen ticari aktörlerin etik ve yasadışı birtakım işlere girmesi haber kuruluşlarını lekeleyen bir durumdur. Çünkü bu aktörlerin elde ettikleri gelirin bazı yasadışı yollarla sağlanması haber kuruluşlarına tahsis edilen fonları da şüpheli bir durumu sokmaktadır. Wright ve diğerleri Malezya’da yayın yapan kâr amacı gütmeyen haber kuruluşu IRIN’e fon sağlayan bir vakıf profesyonelinin dolandırıcılık sebebiyle soruşturmaya tabii tutulması sonucunda IRIN’in aldığı fonların tartışmalı bir duruma geldiğini vurgulamaktadır (Wright vd, 2019, s. 676, 690-692).

Kâr amacı gütmeyen gazetecilik, mesleki rolü editörlük dışı faaliyetleri (yönetim ve pazarlama) kapsayacak şekilde genişletmiştir. Bu durum, kâr amacı gütmeyen gazetecilerin mali ve idari görevlerle başa çıkmanın yanı sıra fon bulmak için fon sağlayanların dikkatini çekecek projeler üretmek gibi yeni beceriler edinmesi gerektiği söz konusudur (Birnbauer,

2019, s. 33). Burada gazetecinin fon sağlayandan para istemesi, para beklentisi içinde hareket etmesinin ne denli etik olduğu da tartışmalıdır. Nitekim bu anlayış gazetecileri daha çok sonuç odaklı rol algılarını benimseyen bir anlayışa itebilir (Scott vd, 2019, s. 2049).

Sonuç ve Tartışma

Gazeteciliğin ticarileşmesi ve küresel alanın yaşadığı birçok bunalım habercilikte önemli krizler doğurmuştur. 2008 Krizi, dijitalleşme, Covid-19 ve hâkim kapitalist bakış açısı gazeteciliğin niteliğini düşürürken birçok muhabirin de işsiz kalmasına neden olmuştur. Bu krizlere bir yanıt olarak ortaya çıkan kâr amacı gütmeyen gazetecilik ticarileşmenin aksine kamu yararını, ekonomi-politik kaygılardan ziyade toplumcu bir anlayışı savunarak haberciliği ayakta tutmaya çalışmaktadır. Kâr amacı gütmeyen gazetecilik, bazı vakıfların sağladığı hibe ve fonlarla faaliyetlerini sürdürmekte, uluslararası yolsuzluklar, insan hakları ihlalleri, çevre, sağlık, eğitim, yoksulluk gibi birçok konuda haber üretimi yaparak demokratik işlevler üstlenmektedir. Bu çalışmada kâr amacı gütmeyen gazetecilik alanyazın taraması yöntemi ile incelenmiş, küresel anlamda kâr amacı gütmeyen gazeteciliğe dair bir profil çıkarılması amaçlanmıştır.

Çalışmada kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin ABD’de güçlü bir karşılık bulduğu gözlenirken küresel bir yaygınlığa erişemediği düşünülmektedir. Bölgeler açısından kâr amacı gütmeyen gazetecilik anlayışının yaygınlığı ve niteliğinin farklı dinamiklere bağlı olduğunu dile getirmek gerekmektedir. ABD’nin yoğun bir ticari medya anlayışına karşılık olarak birçok kâr amacı gütmeyen medya organı kurulmuştur. Ayrıca güçlü sivil toplum yapısı gazeteciliğin desteklenmesini sağlamıştır. ABD’de kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin yerel medyaya kadar inmesi güçlü ve kapsayıcı yanını göstermektedir. Avrupa’da ise kamu yayıncılığı anlayışının güçlü olması kâr amacı gütmeyen gazetecilik oluşumlarını geri plana itmiştir. Afrika’da basın özgürlüğünün ideal bir düzeyde olmayışı, siyasi çalkantılar ve yolsuzluklar kâr amacı gütmeyen gazeteciliği araştırmacı haberciliğe kanalize etmiştir. Esasında bölgedeki demokratik sorunlar kâr amacı gütmeyen gazeteciliği, haberciliğin nefes alma çabalarına dönüştürmüştür. Türkiye’de ise vakıflarla desteklenen kâr amacı gütmeyen gazeteciliğe hemen hiç rastlanmamaktadır. Fon desteği alan medya kuruluşları olmasına rağmen kuruluşların tanımlarında “kâr amacı gütmeyen” ifadesi yer almamaktadır. Türkiye’de kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin neden gelişmediği sorusu gündeme gelmektedir. Elbette ki bu alanın pratikte gelişmeyişi akademik camianın da ilgisizliğini beraberinde getirmektedir. Ancak özellikle Türkiye’de bağış, ücretli abonelik gibi gelir modeli oluşturma konusunda sorunlar yaşandığı bilinmektedir. Medya kuruluşları gelir çeşitliliği yaratma konusunda ayakta kalmakta zorlanmaktadır (Uzunoğlu ve Uyar, 2021, s. 3). Bunun yanı sıra Batı ülkelerinden alınan fonlar, abonelik ücretleri ve reklam gelirleri ile hayatta kalmaya çalışan haber kuruluşlarının (Medyascope) -kâr amacı gütmeyen gazetecilik sayılmasa da- genellikle mevcut siyasi mekanizma tarafından “fondaş medya” şeklinde damgalanması yaygın bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum bu haber kuruluşlarının dış güçlerin fonladığı bir aparat gibi yansıtılmasına neden olmaktadır (Yanardağoğlu, 2022, s. 6). Siyasi mekanizmanın bu haber kuruluşlarını “milli güvenlik sorunu” olarak nitelemesi de (Bora, 2022) hali hazırda uygulama alanı bulamayan kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin filizlenmesini daha da zora sokmaktadır. Dolayısıyla mevcut medya ekosisteminin gazeteciliğe destek verme niyetinde olan Türkiye’deki vakıfların da habercilik alanına mesafeli yaklaşmasına neden olabileceği yönünde bir çıkarım yapılabilir. Kâr amacı gütmeyen haberciliğin gelişebilmesi için en temelde siyasi mekanizmanın bu haber kuruluşlarına bu gözle bakmaması gerekmekte, gazeteciliğin sürdürülebilmesi için bu haber kuruluşlarının ayakta kalmalarına olanak tanınması önem kazanmaktadır. Fon desteği alan kuruluşların fon miktarını, fona neden

ihtiyaç duyduklarını, destek veren vakıfların hangi amaçlarla fon sağladığını şeffaf bir biçimde paylaşması da kamuoyu ve gazetecilik açısından daha güvenilir bir ortam yaratılmasına önayak olabilir.

Kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin özellikle uluslararası yolsuzluklar, gizli operasyonlar skandallar gibi birçok konuyu deşifre eden, toplumu bilgilendiren yapısı dikkat çekmiştir. Kâr amacı gütmeyen gazetecilik, haberciliğe geçmişten bu yana unutulmuş toplumsal rolünü, kamu yararı ve demokrasiye olan katkı zorunluluğunu hatırlatmaya çalışmıştır. Ticari medyada var olan ekonomi-politik ilişkilerin haber üretim sürecine etkisi ortadan kaldırılmaya çalışılarak tarafsız bir haber politikası için çaba gösterilmiştir. Bunun yanı sıra mevcut medya ekosisteminin dışında kalan gazeteci ve gazeteciliğin alana yeniden dahil olması için istihdam yaratmış, ekonomik sürdürülebilirlik adına yeni bir gelir modeli ortaya çıkmıştır. Kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin örgütsel yapısı, gelir elde etme yolları, tarafsız kalma çabası ile yenilikçi bir anlayışı temsil ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Kâr amacı gütmeyen gazetecilik, elbette ki kusursuz bir pratik alanı yaratmamıştır. Ticari medyada dile getirilen tarafsızlık, bağımsızlık ve gündem saptama özgürlüğü gibi birçok açmaz kâr amacı gütmeyen gazetecilikte de saptanmıştır.

Kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin en temelde örgütsel bir farklılığa sahip olduğu görülmüştür. Mevcut medyada yer alan patron ve gazeteci yapısına karşılık patronsuz bir anlayış söz konusudur. Kâr amacı gütmeyen gazetecilikte editör ya da gazeteciler aynı zamanda yönetici olmuşlar, idari işleri de yönetmişlerdir. Bu durum kuruluşun fon ve hibe bulma, proje yazma, projeler için vakıfları bağış yapmaya ikna etme gibi farklı misyonlar üstlenmesini beraberinde getirmiş, vakıflarla haber kuruluşları arasında daha yoğun bir ilişkiye sebep olmuştur. Dolayısıyla editör ve gazetecilerin pazarlama ve ikna becerileri kazanması gerekirken fon bulmak için daha sıkı ilişkiler kurma ve tanıtım faaliyeti yürütmesi gerekmiştir. Örgütsel anlamdaki bu değişim, kuruluşun vakıflara karşı haber üretimi açısından özerkliğini koruyan sistemin yıkılmasına neden olmuştur. Bu, kâr amacı gütmeyen medyanın bağımsızlığı konusundaki tartışmayı kaçınılmaz bir hale getirmiştir. Farklı bir yapısı bulunan kâr amacı gütmeyen haber kuruluşlarının kendilerine özgü bir etik ilkeler çerçevesine rastlamak güçtür. Rosenstiel ve diğerlerinin dile getirdiği gibi (2016, s. 4) “*bu kuruluşlardaki medya bağımsızlığı büyük oranda ‘iyi niyete’ bırakılmıştır*”. Toplumsal işlevi ağır basan habercilikte farklı bir örgütlenme yapısı bulunan kâr amacı gütmeyen anlayışın haber üretimi, fon sağlayanlarla olan ilişkiler, şeffaflık, tarafsızlık gibi birçok konuda yeni bir etik çerçeve oluşturması önemli bir gerekliliktir.

Fon sağlayan vakıfların sıklıkla ilgi alanlarındaki ve etki gücü yüksek temaları desteklemesi, politik duruşlarını empoze etmek için medyayı kullanması, kâr amacı gütmeyen haber medyasının vakıfların “*gölgesinde kaldığına*” yönelik eleştirile neden olmuştur. Vakıfların belirlediği alanlardaki haber üretimine hibe vermesi, kuruluşları bu temalara yoğunlaştırırken önemli konuların arka planda kalmasına yol açmakta, kuruluşların gündem saptama özgürlüğünü zedelemektedir. Haber kuruluşları vakıfların ideolojik çizgisine yaklaşırken toplumsal bir habercilikten ziyade “*politize*” olmuş bir medyaya dönüşmektedir. Vakıfların kendi dünya görüşü çerçevesinde bir haberciliği desteklemesi kendi çıkarını yaptığı bağıştan ve habercilikten daha üstün gören “*filantrokapitalist*” anlayışı gündeme getirmektedir. Bunun yanı sıra kâr amacı gütmeyen gazetecilik yeni bir gelir modeli oluştursa da bu gelirin sürekliliği sorgulanır bir durumdadır. Vakıfların fonları ne zamana kadar sürdüreceği belirsizliğini korurken tam anlamıyla sürdürülebilir bir sistemden söz etmek güçtür. Dolayısıyla kâr amacı gütmeyen gazetecilik bir yandan nitelikli gazeteciliğin finansmanını sağlarken diğer yandan haberciliğin içerisinde bulunduğu toplumsal güvensizlik, itibarsızlık ve tarafsız tutum endişesini arttırabilmektedir. Bu açmazları ile kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin,

haberciliğin demokratik işlevlerini yerine getirme konusundaki eksiklikleri ve defoları göze çarpmıştır. Esasında dile getirildiği gibi günümüz medya ekosisteminin neden olduğu demokrasi açığı, niteliksel ve etik sorunlar ile gelir arayışlarına karşı bir alternatif olarak düşünülen kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin tarafsızlık ve bağımsızlık gibi demokratik değerleri hayata geçirme konusunda tam anlamıyla başarılı olamadığı görülmüştür. Vakıf fonları ile desteklenerek ekonomi-politik yapının yarattığı niteliksiz ve kamu yararını göz ardı eden habercilik yaklaşımının üstesinden gelinmesi amaçlansa da vakıflar ile kurulan ilişki biçimi haber kuruluşlarının özgür bir biçimde hareket etmesini sekteye uğratmıştır. Bu noktada kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin günümüzde haberciliğin değerli bir unsuru olduğunu kabul etmekle birlikte söz konusu açmazlar sebebiyle henüz temel belirleyici bir aktör olmadığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla vakıf fonları ile desteklenen kâr amacı gütmeyen gazetecilik faaliyeti yürüten kuruluşların inceleme alanını özgür bir biçimde seçebilme durumundan haber üretim sürecine kadar ne ölçüde bağımsız olduklarını tespit edebilmek oldukça değerli olacaktır. Bu sebeple ileriki çalışmalarda bu saptamaları ortaya koyabilecek görüşmeler ve içerik incelemeleri yürütülebilir. Ayrıca kâr amacı gütmeyen gazeteciliği amaç edinen haber kuruluşları ile vakıfların gerçek anlamda neyi hedeflediklerinin incelenmesi bu alandaki dinamiklerin daha net bir biçimde saptanmasına katkı sağlayabilir. Bunun yanı sıra vakıflar ile haber kuruluşları arasında güvenlik duvarı oluşturacak bir aracı mekanizması kurulması bu konudaki özgürlük ve tarafsızlık tartışmalarını hafifletebilmektedir. Gazetecilik örgütlerinin kâr amacı gütmeyen anlayış konusunda daha yoğun araştırmalar yaparak vakıfların ve haber kuruluşlarının sınırlarının nerede başlayıp nerede biteceğini tespit eden önerilerde bulunmalıdır. Bu tür örgütsel önerilerin kâr amacı gütmeyen gazeteciliğin yaşadığı açmazların çözümünde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Extended Abstract

Journalism plays a democratic role in informing societies about developments and monitoring political powers and officials on behalf of the public. However, in the course of the historical process, the media has set aside the functions that society expects from it and has adopted a news production process in line with the political economy concerns of the ownership structure. This approach shows how commercialized journalism has become and how it prioritizes profit maximization by ignoring the public interest. In addition to the capitalist perspective, the economic crisis in 2008, the digital technologies that have developed since the 2000s, and finally the Covid-19 pandemic have led to an economic collapse in journalism and an increase in unemployment. The pressures experienced by journalism have been seen as important crises and have led to the loss of journalism's quality and function. In theory and practice, solutions have been proposed in response to the downsizing of journalism, the decrease in employment and the main determinant of political economy in news production. One of these solutions is the concept of nonprofit journalism. Nonprofit journalism is an approach to journalism that subsidizes its financing with funds and donations from foundations and prioritizes social benefit and democracy over financial benefits. The allocation of funds from foundations aims to eliminate the boss-advertiser-editor equation, as in the mainstream media, and to practice impartial, independent and socialist journalism.

In this study, nonprofit journalism is examined through a literature review and its scope, organizational structure, prevalence, positive aspects and dilemmas are discussed. Therefore, it is tried to convey where nonprofit journalism is in journalism today. Considering the data obtained in the study, it is determined that nonprofit journalism finds a strong application area in the USA, while it is not a very common practice in the global arena. While there is a funded media in Turkey, there is no definition such as "nonprofit"

in the title of these organizations. Nonprofit journalism is different from the organizational structure of the mainstream media. In nonprofit journalism, the boss is replaced by editors or journalists and they carry out the administrative work. It would not be wrong to say that nonprofit journalism provides an opportunity for impartial and independent journalism since it is not obliged to advertisements and advertisers. In particular, news reports on issues such as corruption, human rights, environment and health have exposed the damage caused to societies by political power or global structures. It has offered a new income model and opportunity by embracing journalists who have lost their jobs and who do not believe that they can perform their profession in a qualified manner within the capitalist system. From this perspective, it is possible to say that nonprofit journalism contributes to democracy and sustainability, is dynamic, innovative and enthusiastic about keeping the forgotten values of journalism alive.

On the other hand, it should be noted that non-profit journalism contains some problems and uncertainties. The fact that foundations direct news organizations to produce news in line with their own interests and agenda, and that funds are given only for certain areas, deprives news organizations of their right to set the agenda. Moreover, due to the structure of nonprofit journalism, editors' personal contact with foundations and their attempts to persuade them to provide funding cause the firewall that keeps news organizations impartial and independent to break down. Foundations' adoption of certain political views and their attempts to impose these views through the news lead to the politicization of nonprofit news organizations. Therefore, non-profit journalism has failed to fulfill the democratic functions of journalism, causing new debates. In addition, the fact that some foundations measure the impact of news stories and demand this from the media leads to the debate that donations are not given for free. The desire to see the social return of the funds allocated by foundations has pushed news organizations to focus on themes that are of interest to readers rather than the subject matter they should focus on. In fact, all of these reasons are valid reasons for the nonprofit media to lose its autonomy by falling under the yoke of foundations. In addition, nonprofit organizations' focus on niche areas and the step of obtaining funding by producing news on topics of interest to foundations can lead to an elitist perspective. Editors have to undertake different functions such as securing grants from foundations, promoting and persuading foundations. This situation brings with it the necessity to improve editors' marketing and persuasion skills. Considering the positive and negative aspects of nonprofit journalism, its contributions to democracy and sustainability should not be ignored. However, due to its low prevalence in the global arena and concerns about impartiality and sustainability of funding, it is possible to say that it has not reached the power to be the main determinant of journalism today.

Kaynakça

- Adaklı, G. (2009). Gazetecilik etiğini belirleyen yapısal unsurlar: Mülkiyet ve kontrol sorunu. B. Çaplı ve H. Tuncel (Ed.), *Televizyon haberciliğinde etik*. (ss. 61-96). Ankara: Fersa Matbaacılık.
- Adkins, L. T. (2021). Nonprofit journalism is booming in the U.S. here's why. https://goodmenproject.com/featured-content/nonprofit-journalism-is-booming-in-the-u-s-heres-why/#google_vignette Erişim Tarihi: 6.7.2023.
- Adriano, A. (2019). Nonprofits investigate profits: Investigative journalists play a key role in bringing corruption to light. *Finance & Development*, 56(3), 38-39.
- AJP (2023). American Journalism Project announces \$3.25 million in grants to three local, nonprofit news organizations. <https://www.theajp.org/news-insights/announcements/american-journalism-project-announces-3-25-million-in->

- grants-to-three-local-nonprofit-news-organizations/ Erişim Tarihi: 6.7.2023.
- Baggi, G. R. (2011). Nonprofit Investigative Journalism in Europe: Motives, Organizations, and Practices. University of Hamburg Master Thesis, Hamburg.
- Barnett, J. (2009). Nonprofit journalism: The journey from anomaly to a new paradigm. <https://www.niemanlab.org/2009/08/nonprofit-journalism-the-journey-from-anomaly-to-a-new-paradigm/> Erişim Tarihi: 6.7.2023.
- Benson, R. (2018). Can foundations solve the journalism crisis? *Journalism*, 19(8), 1059–1077.
- Binaet (t.y.). Hakkımızda. <https://bianet.org/hakkimizda> Erişim Tarihi: 3.11.2023.
- Birnbauer, B. (2019). *The rise of nonprofit investigative journalism in the United States*. New York: Routledge.
- Bora, T. (2022). Milli güvenlik sorunu haline gelmiştir. <https://birikimdergisi.com/haftalik/10841/milli-guvenlik-sorunu-haline-gelmistir> Erişim Tarihi: 4.11.2023.
- Bower, B. C. (2022). With accelerating growth, nonprofit news ushers in new era of journalism. <https://www.arnoldventures.org/stories/with-accelerating-growth-nonprofit-news-ushers-in-new-era-of-journalism> Erişim Tarihi: 1.7.2023.
- Brauer, D. (2009). The downside of nonprofit news organizations like MinnPost. <https://www.minnpost.com/braublog/2009/10/downside-nonprofit-news-organizations-minnpost/> Erişim Tarihi: 4.7.2023.
- Browne, H. (2019). Philanthropy-Supported Journalism. *The International Encyclopedia of Journalism Studies*. Dublin: Technological University.
- Camaj, L. (2023). The monitorial role of crowdsourced journalism: Audience engagement in corruption reporting in nonprofit newsrooms. *Journalism Practice*, 17(5), 911–929.
- Carpenter, S. Boehmer, J. and Fico, F. (2016). the measurement of journalistic role enactments: A study of organizational constraints and support in for-profit and nonprofit journalism. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 93, 587–608.
- Carvajal, M., García-Aviles, J. A. and Gonzalez, J. L (2012). Crowdfunding and non-profit media. *Journalism Practice*, 6 (5-6), 638-647.
- Casero-Ripolles, A. (2021). The impact of Covid-19 on journalism: A set of transformations in five domains. *Comunicação e sociedade*, (40), 53-69.
- Coates Nee, R. (2014). Social responsibility theory and the digital nonprofits: Should the government aid online news startups? *Journalism*, 15(3), 326–343.
- D’Amato, E. (2019). Hard news for nonprofit media: 23 pitfalls facing donor-funded journalism Initiatives. <https://www.insidephilanthropy.com/home/2019/10/31/hard-news-for-nonprofit-media-23-pitfalls-facing-donor-funded-journalism-initiatives> Erişim Tarihi: 2.7.2023.
- Edmonds R. (2015) Knight Foundation finds nonprofit sites’ revenue rising but sustainability elusive. <https://www.poynter.org/reporting-editing/2015/knight-foundation-finds-nonprofit-sites-revenue-rising-but-sustainability-elusive/> Erişim Tarihi: 3.7.2023.
- Edmonds, R. (2019). A fresh look at the rise of nonprofit journalism-and the issues that

- remain. <https://www.poynter.org/business-work/2019/a-fresh-look-at-the-rise-of-nonprofit-journalism-and-the-issues-that-remain/> Erişim Tarihi: 2.7.2023.
- Elliot, P. (2023). The shrinking newsroom crisis will be impossible to ignore in 2024. <https://time.com/6269573/local-journalism-decline-2024-election/> Erişim Tarihi: 2.7.2023.
- Ferrucci, P. ve Alaimo, K. I. (2020). Escaping the news desert: Nonprofit news and open-system journalism organizations. *Journalism*, 21(4), 489–506.
- Ferrucci, P. ve Nelson, J. L. (2019). The new advertisers: How foundation funding impacts journalism. *Media and Communication*, 7(4), 45–55.
- Fischer, S. (2021). Pandemic drives nonprofit media boom. <https://www.axios.com/2021/02/23/covid-newspapers-nonprofit-media> Erişim Tarihi: 6.7.2023.
- Gazegen24 (2020). Biz Kimiz? <https://gezegen24.com/biz-kimiz/> Erişim Tarihi: 3.11.2023.
- Green, D. (2016). Balanced approach can work, despite perception problems. <https://www.americanpressinstitute.org/publications/dan-green-balance/> Erişim Tarihi: 6.7.2023.
- Hale, M. L. (2017). *Nonprofit Investigative Journalism Conversations about Impact and Reach*. NJ: Seton Hall University Selected Works.
- Holcomb, J. (2013). What's next for nonprofit journalism? <https://www.pewresearch.org/journalism/2013/10/03/whats-next-for-nonprofit-journalism/> Erişim Tarihi: 6.7.2023.
- INN (2022). *INN Index 2022: The state of nonprofit news*. Beverly Hills: Institute for Nonprofit News.
- INN (2023). *Index snapshot report 2023: Growing resources lead to sector expansion*. Beverly Hills: Institute for Nonprofit News.
- Inside Climate News (2023). Awards. <https://insideclimatenews.org/about/awards/> Erişim Tarihi: 19.10.2023.
- Izadi, E (2021). The troubling new void in local journalism-and the nonprofits trying to fill it. Erişim: <https://www.washingtonpost.com/media/2021/12/06/media-states-newsroom-government/> Erişim Tarihi: 6.7.2023.
- Jitasa (2020). What is nonprofit journalism, https://www.jitasagroup.com/jitasa_nonprofit_blog/nonprofit-journalism/ Erişim Tarihi: 7.7.2023.
- Konieczna M. (2018). *Journalism without profit: Making news when the market fails*. New York: Oxford University Press.
- Konieczna, M, ve Powers, E. (2017). What can nonprofit journalists actually do for democracy? *Journalism Studies*, 18(12), 1542-1558.
- Konieczna, M. (2019). Nonprofit news: An exploration of a changing field. T. P. Vos, and F. Hanusch (Eds.), *The International Encyclopedia of Journalism Studies*. NJ: Wiley. Doi:10.1002/9781118841570.iejs0067
- Lanosga, G. and Houston, B. (2017) Spotlight: Journalists assess investigative reporting and its status in society. *Journalism Practice*, 11(9), 1101-1120.

- Lewis, C. (2007). The nonprofit road: It's paved not with gold, but with good journalism. *Columbia Journalism Review*, 46(3), 32-36.
- Lewis, C. (2009). 10 rules of the road for nonprofit centers. *The IRE Journal*, 32(2), 36-38.
- Lewis, C. (2016). Journalists create more investigative nonprofits world- wide, despite the risks. Investigative Reporting Workshop. <https://dra.american.edu/islandora/object/auislandora%3A64011> Erişim Tarihi: 6.7.2023.
- Majid, A. (2021). New ways to fund journalism-philanthropy: Big in the US, worth £55m since 2019 in UK. <https://pressgazette.co.uk/news/philanthropy-funding-journalism/> Erişim Tarihi: 6.7.2023.
- Martin, T. (2023). For-Profit news outlets are exploring nonprofit models. <https://johnsoncenter.org/blog/for-profit-news-outlets-are-exploring-nonprofit-models/> Erişim Tarihi: 6.7.2023.
- Mathis, J. (2021). Can nonprofit news fill the local journalism void in Kansas? <https://klcjournal.com/nonprofit-news-solution/> Erişim Tarihi: 6.7.2023.
- Medyascope (t.y.). Medyascope hakkında. <https://medyascope.tv/hakkinda/> Erişim Tarihi: 3.11.2023.
- Mother Jones (2023). Awards and accolades. <https://www.motherjones.com/about/awards/> Erişim Tarihi: 19.10.2023.
- Mother Jones (t.y.). About. <https://www.motherjones.com/about/> Erişim Tarihi: 19.10.2023.
- Moyo, D. (2021). Philanthropy-funded journalism: Implications for media independence and editorial credibility in South Africa. In H. S. Dunn, D. Moyo, W. O. Lesitaokana, S. B. Barnabas (Eds.), *Re-imagining communication in Africa and the Caribbean: Global South issues in media, culture and technology*, (pp. 193-216). London: Palgrave Macmillan.
- Navarro, J. G. (2023). Impact of coronavirus on growth of media owners advertising revenues in the United States as of March 2020, by medium, <https://www.statista.com/statistics/1109679/coronavirus-impact-growth-of-media-advertising-revenues-in-the-us-by-medium/> Erişim Tarihi: 1.7.2023.
- Nisbet, E. C., Nisbet, M. C., Scheufele, D. A. and Shanahan, J. E. (2004). Public diplomacy, television news and muslim opinion. *Harvard International Journal of Press/Politics*, 9(2), 11-37.
- Nisbet, M., Wihbey, J., Kristiansen, S. and Bajak, A. (2018). Funding the news: Foundations and nonprofit media. Massachusetts: Harvard Kennedy School Shorenstein Center on Media, Politics and Public Policy.
- Ntibanyane, N. (2018). *Investigative journalism in Africa: An exploratory study of Non-profit investigative journalism organizations in Africa*. Oxford: University of Oxford Reuters Institute Fellowship Paper.
- Pew Research Center (2014). *The revenue picture for american journalism, and how it is changing*. Washington: Pew Research Center.
- Picard, R. G. (2011). Charitable ownership and trusts in news organisations. D. A. L. Levy, ve Picard, R. G. (Eds.), *Is there a better structure for news providers? the potential in charitable and trust ownership*. (pp. 17-30). Oxford: Reuters Institute for the

Study of Journalism.

- Pickard, V. (2017). Can charity save journalism from market failure? <https://theconversation.com/can-charity-save-journalism-from-market-failure-75833> Erişim Tarihi: 3.7.2023.
- Pickard, V. (2022). 2023 tahmini: Gazeteciliğin kapitalizmden nihayet boşanacağı yıl. <https://journo.com.tr/gazetecilik-kapitalizm-medya> Erişim Tarihi: 3.7.2023.
- ProPublica (2023). Awards. <https://www.propublica.org/awards> Erişim Tarihi: 19.10.2023.
- ProPublica (t.y.). About us. <https://www.propublica.org/about/> Erişim Tarihi: 19.10.2023.
- Requejo-Aleman, J. L. and Lugo-Ocando, J. (2014). Assessing the sustainability of latin american investigative non-profit journalism. *Journalism Studies*, 15(5), 522-532.
- Rosentiel T., Buzenberg, W., Connelly, M. and Loker, K. (2016) *Charting new ground: The ethical terrain of nonprofit journalism*. Virginia: American Press Institute.
- Schilders, H. (2008). Non-profit journalism: Is philanthropy the answer? <http://pulitzercenter.org/sites/default/files/helene%20article.pdf> Erişim Tarihi: 3.7.2023.
- Schmidt, C. (2019). Meet the eight European news organizations with (funded) plans for engaged journalism. <https://www.niemanlab.org/2019/01/meet-the-eight-european-news-organizations-with-funded-plans-for-engaged-journalism/> Erişim Tarihi: 1.7.2023.
- Schneider, G. (2021). The sheen of nonprofit news wears off. <https://www.niemanlab.org/2021/12/the-sheen-of-nonprofit-news-wears-off/> Erişim Tarihi: 6.7.2023.
- Scire, S. (2020). Nonprofit news organizations are becoming more diverse, but they still lag behind the communities they cover. <https://www.niemanlab.org/2020/09/nonprofit-news-organizations-are-becoming-more-diverse-but-they-still-lag-behind-the-communities-they-cover/> Erişim Tarihi: 1.7.2023.
- Scott, M. (2010). What's wrong with philanthro-journalism? <https://niemanstoryboard.org/articles/whats-wrong-with-philanthro-journalism/> Erişim Tarihi: 6.7.2023.
- Scott, M., Bunce, M., and Wright, K. (2019). Foundation funding and the boundaries of journalism. *Journalism Studies*, 20(14), 2034-2052.
- Sims, K. (2019). Funding models in journalism (part 1): non-profit cooperative & community models. <https://yourvoiceohio.org/funding-models-in-journalism-part-1-non-profit-cooperative-community-models/> Erişim Tarihi: 6.7.2023.
- Smith, N. (2019). *Who, what, when, where, and why? A new story of journalism, as told by nonprofit news organizations*. Appalachian State University Honors Thesis, North Carolina.
- Swensen, D. and Schmidt, M. (2009). News you can endow. <https://www.nytimes.com/2009/01/28/opinion/28swensen.html> Erişim Tarihi: 6.7.2023.
- Uzunoğlu, S. (2017). Kâr amaçlı gazetecilik ölüyor mu? <https://journo.com.tr/kar-amacli-gazetecilik> Erişim Tarihi: 3.7.2023.

- Uzunoğlu, S. ve Uyar, V. (2021). *Türkiye'nin dijital haber odalarının gelir modelleri*. NewslabTurkey Research Hub.
- Voice of San Diego (t.y.). Our story and mission. <https://voiceofsandiego.org/about-us/our-mission/> Erişim Tarihi: 19.10.2023.
- Waldman, S. (2023). Legacy media needs to be transformed, not discarded. <https://niemanreports.org/articles/legacy-media-local-news/> Erişim Tarihi: 6.7.2023.
- Wright, K., Scott, M. and Bunce, M. (2019). Foundation-funded journalism, philanthrocapitalism and tainted donors. *Journalism Studies*, 20(5), 675-695.
- Yanardağoğlu, E. (2014). Uluslararası iletişim ve kamu diplomasisi: BBC Dünya Servisi haber merkezi örneği. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 38, 116-132.
- Yanardağoğlu, E. (2022). *Media and democratic backsliding: Lessons from the Turkish case*. Hellenic Foundation For European & Foreign Policy (ELIAMEP), Athens.
- Yaylagül, L. (2010). *Kitle iletişim kuramları: Egemen ve eleştirel yaklaşımlar*. Ankara: Dipnot Yayınları.

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar: Herhangi bir kurum/kuruluştan destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.